بسم الله الرحمن الرحيم

د کتاب ځانګړنې

دکتاب نوم : د امت په راتلونکي کې د جوماتونو د امامانو رول!

لیکوال : مرحوم خرم مراد (رح)

ژباړن: محمد امان (رسولي)

خپروندئ : دافغانستان دټولنیزې اصلاح اوپرمختګ ټولنه – فرهنګي څانګه

دچاپ نېټه : جدی ۱۳۸۶

تیراژ : ۲۰۰۰

دیـــزاین: جاوید خان امیری

آدرس: کابل, خوشحال مینه, ساحه الف, عقب

بلاک های رهایشی شاداب ظفر.

موبایل ۰۷۹۹۳۹۴۰۱۵ / ۰۷۷۸۱۹۱۳۸۲

دیجیتل: ۰۷۵۲۰۲۱۲۲۱

Email: library@eslahonline.net

اهداء

خپل محترم والد صاحب مولوی محمدزمان (رح) ته چې زيات وخت يې په اندروړ او د هجرت په ديار کې د امامت دنده په غاړه لرله او جومات يې په علم آباد ساته.

او همدا راز د اسلامي امت هغه با احساسه امامانو ته چې د نبوي جومات دستر امام په پله روان دي او خپلو مقتديانو ته نوی روح ببښي زه دغه متواضع ژباړه اهداء کوم.

محمد امان (رسولي)
۲۰/۹/۱۳۸۶

بسم الله الرحمن الرحيم

د امت په راتلونکي کې
د جوماتونود امامانو رول !

د جومات امام زمونږ په مسلمانه ټولنه کې يو ځانګړی مقام لري، د عام وګړي په اند هغه په دين پوه شخص دی، چې دا ډېر لوړ مقام دی، د رسول الله صلی الله عليه وسلم د حديث له مخې عالمان په حقيقت کې د انبياوو وارثان دي، همدا وجه ده چې د امامت فريضه د خپلې مرتبې او مقام په لحاظ د الله (ج) له لوړو پيرزوېنو څخه ده. چا ته چې دغه منصب ورکړل شي په حقيقت کې هغه لوی نعمت تر لاسه کړ او په دې چې څومره شکر اداکړي بيا هم کم دی له ده سره هغه علم او پوهه ده چې انبياوو ته راغلې وه، د نبيانو د وراثت وياړلي او ده ته د خلکو د امارت، لارښوونې، تزکيې او روزنې فرصت ور په برخه شوی دی.

بد مرغي دلته ده چې د مسجد امامت زمونږ په ټولنه کې يو عادت ګرځېدلی دی ته به وايې چې يوازې د څو رکعتونو امامت دی، خو په حقيقت کې داسې نده بلکې يو امام عملا په هغه مصلی (جای نماز) درېږي چې سيد الانبياء صلی الله عليه وسلم ورباندې درېدلی و، چې په دې سره ټول امامان د هغه صلی الله عليه وسلم وارثان او ځای ناستي دي، نوله همدې کبله به امامان هغه مسئوليتونه تر سره کوي چې هغه صلی الله عليه وسلم به تر سره کول.

دا خو زمونږ بد نصيبي ده چې زمونږ په ټولنه کې جومات هغه مقام نه دی ترلاسه کړی چې نبوي مسجد درلود او نه امامان هغه مقام لري چې بايد درلودلای يې، جومات يوازې يو عبادت ځای جوړ شوی دی چې يوازې لمونځ کوونکي پکې خپل رسمي عبادت ته رادرومي. د دې خبرې هيڅ احساس نشته چې جومات يوازې عبادت ځای نه بلکې د اسلامي

ټولنې ، سیمې او کلي د مرکز حیثیت لري او امام یوازې د جومات امام نه دی بلکې په واقعیت کې هغه د دغه کلي مشر او فکري لارښود دی، جومات د امت د ژوند د چارو مرکز دی، د آذان او لمونځ په ذریعه یو مسلمان د ایمان او بندګۍ عهد تازه کوي او روزانه پنځه ځلې د اطاعت تمرین کوي، د ورورۍ، برابرۍ، همدردۍ او غم خورۍ درس اخلي هغه د خپلو ورونو سره بې تفاوته نه شي پاتې کېدلای څو د هغو په غم او درد کې شریک نه شي او مرسته ورسره ونه کړي.

جومات د دعوت او ارشاد مرکز دی ځکه چې له دغه ځای څخه الهي حکمونه خپرېږي جومات د ښوونې او روزنې مرکز دی، مدرسه او ښوونځی دی، کتابتون او د مطالعې ځای دی، سیاسي مرکز دی چې دلته مشران او ولس مشورې کوي او خپلې ستونزې حل کوي ،بیت المال دی چې زکات او نوره بسپنه پکې راټولیږي او د اړو خلکو کفالت ورباندې کیږي ،محکمه ده چې شخړې پکې فیصله کیږي ،جومات ټولنیز فرهنګي مرکز (کمیونټي سنټر) دی چې هلته د ودونو په څېر نورګڼ پروګرامونه تر سره کیږي، خو افسوس دا دی چې نه مونږ د جومات مقام په سم ډول وپېژنده او نه موامام د خپل مقام او منصب غوښتنې پیژني.

د اردو ژبې شاعر وایي:

ره گی رسم اذان روح بلالی نه رهی

د اذان رسم خو شته خو د بلال (رض) اغیز پکې پاتې نه دی.

په انساني تاریخ کې درې پیښو داسلامي امت په تعمیر او جوړښت کې مهم رول لوبولی دی:

1-د حراء په غار کې د وحې د نزول پیل : چې انسانیت ته یې قرآن ورکړ ، قرآن د ژوند هغه سرچینه ده چې د انسان لپاره یې الهي هدایت تکمیل او انسانیت ته یې دین د ژوند د مکمل او جامع نظام په توګه وړاندې کړی دی، نبي کریم صلی الله علیه وسل د ډېر جدا وجهد او نه ستړې کېدونکي کوښښ څخه وروسته قرآني نظام پلی کړ او د اسلامي

حکومت د نمونې او بېلګې په وړاندې کولو یې وښودله چې انسانیت ته د وړپیښو مسایلو حل په دنیا کې داسلامي نظام پرته په بل هیڅ نظام او ازم کې نه پیدا کیږي.

۲- ۱۳کاله وروسته له مکې څخه د مدینې لور ته د هجرت پېښه منځته راغله، دغه دومره مهمه پېښه وه چې زموږ د خپل تاریخ کلیزه په همدې بنا شوه، د مکې څخه د مدینې په لور هجرت د اسلام په تاریخ کې یو فیصله کوونکی سفر دی، چې په پایله کې یې د اسلامي حکومت بنیاد کېښودل شو، د حق او باطل د جګړې یوه تاریخ جوړونکې شیبه وه هلته چې دا فیصله واورول شوه: حق حق دی او برلاسي به هم د ده وي او باطل دی زور به یې خامخا پای ته رسیږي څومره زور یې چې وي، تکتیک او جاه او جلال یې څومره هم وي د ذلت او ماتې سره به مخ کیږي او له منځه به ځي.

۳- په ۸ هجري کال د مکې د فتحه: او نړۍ ته یې دا پیغام ورکړ چې راتلونکی د اسلام دی، د مکې فتحې عملا دا ثابته کړه چې انسانیت که د امن، انصاف او د ژوند ساتلو لپاره کوم متوازن، معتدل او مضبوط نظام غواړي هغه په اسلام کې دی او که څوک د ښه مقتدا او نمونې په لټه کې وي نو هغه د نبي علیه السلام په ذات کې دی... د یوه وګړي له ژوند څخه نیولې د حکومت تر تشکیلاتو پورې!

د ټولنې د ښه ژوند په جوړولو کې د جومات رول:

مدینې ته د تشریف راوړلو څخه وروسته درسول الله صلی الله علیه وسلم لومړی کار د جومات تعمیر او ابادول و، د دې خبرې څخه دا جوتیږي چې په اسلام کې مسجد کوم مقام او څومره اهمیت لري، د دغه مسجد په تعمیر کې هغه صلی الله علیه وسلم په خپله ګډون درلود او په خپل لاس یې تیږې وړلې، که څه هم چې نبوي جومات د عمارت او ښایست په لحاظ

يو عام جومات و خو په اصل کې دغه مسجد د ټولو عالي شانه جوماتونو د منځ ته راتلو بنياد وګرځيد ، چې وروسته بيا په دهلي، قرطبه، اصفهان، تاشقند او لاهور کې تر سترګو کيږي، له جومات سره د امت د ژوند تړاو هغه مهال پيدا کيږي چې جومات د دعوت، عدالت (محکمې) او سياست مرکز جوړ شي، د شخړو فيصلې به دلته تر سره کېدې ،د جهاد لپاره به غږ وشو نو خلک به دلته راټولېدل، لښکر له همدې ځايه روانېده ،د شورا غونډې هم دلته تر سره کېدې، پنځه وخته لمونځ په جومات کې کېده آن تر دې چې منافق به هم په جومات کې حاضر و، دا تصور نه و چې يو وګړی امت مسلمه سره تړاو ولري او هغه دې په جومات کې حاضر نه وي، د سهار د لمانځه ځانګړی اهميت و د وخت خليفه عمر رضی الله عنه به چې د سهار لمانځه لپاره را ووت نو خلک به يې هم لمانځه ته پاڅول.د صفونو د منظم او پوره ساتلو اهتمام کېده، د سياست، محکمې او د ټولنيز ژوند مرکز هم جومات و د اسلام په تاريخ کې سترې مدرسې په جوماتونو پورې تړلې وي، هغه مدرسې چې زمونږ لوی پوهنتونونه وو، اسلامي امت ته يې دکيمبرج او اکسفورد ښه لرله. دغو جوماتونو ته څېرمه د زده کوونکو لپاره د اوسېدو خونې وې، د تعليم نظام په جوماتونو کې قايم و،دغه زمونږ د عروج دور و ولې په وروستيو وختونو کې چې د امت زوال زور واخيست او د دنيا قيادت يې له لاسه ووت او جومات هم دغه مقام دلاسه ورکړ نو زمونږ ټوليز حالت هم ورسره يومخ بدل شو او د ذلت کندې ته وغورځيدو.

ضروري ده چې د جومات امامان هماغه مقام حاصل کړي چې د هغوی له شان سره وړ دی، ولې د دې لپاره اړينه ده چې د جومات امامان په خپله خپل ځان د دغه مقام او منصب د سنبالولو لپاره وړ اواهل کړي چې له دې پرته د امت ټولنيز ژوند بيا را ژوندی کول ممکن نه دی.

اسلامي امت د دومره لوی شمېر سره سره بيا هم په ذلت او خوارۍ کې شپې تيروي، نور قومونه پرې برلاسي دي دومره لوی خطر ورپېښ دی چې

په تاريخ کې يې ساری نه موندل کيږي، نوغالب تمدن چې مسلمانان په کومه کچه خپل حريف ګڼي او په نښنه کړي يې دي، له هغه نه زيات څه کولوته اړتيا ده، يوازې په بيانيو او تقريرونو، فيصلو او د هغوی د دسيسو په لوڅولو څه نه کيږي، د دغو خطرونو د مقابلې لپاره امامان د خپل مقام او منصب په پېژندلو سره واقعي رول لوبولی شي.

دا اړينه ده چې د جومات امامان د دې خبرې وړ شي چې دغه مقام سنبال او تر لاسه کړي، امت ته لارښوونه وکړي او جومات ته د امت په ژوند کې هغه مقام ورکړي چې نبي کريم صلی الله عليه وسلم د مدينې په ټولنيز ژوند کې جومات ته ورکړی و. داسمه ده چې امت د تاريخ په ډېر نازک پړاو کې ولاړ دی او ډېر درانه خطرونه ور اوښتي دي ولې په دغه خطرونو کې روښانه راتلونکې نغښتې دی ،زمونږ لپاره د دنيا د رهبرۍ پراخه امکانات موجود دي همدغه وجه ده چې دښمن په موږ پسې دی او په دې پوهيږي چې په نړۍ کې ابليسي تمدن ته يوازېنی خطر مسلمان دی او دغه حقيقت علامه اقبال دابليس له خولې په ګوته کړی دی:

(لويديځ ته نه د سوشليزم څخه خطر شته او نه له مزدکيزم څخه، اصل خطر د اسلام څخه دی ځکه په اسلام کې دا قوت او صلاحيت شته چې د ده په مقابله کې راپورته شي او د هغه مخ ته ودريږي او چيلنج يې کړي).

د امت په داخلي ترکيبي هيات کې دغه ځانګړينه پرته ده چې درب العالمين لخوا اعلان شوې ده چې: "اخرجت للناس" دا د ټولو انسانانو لپاره جوته شوې ده چې نبي کريم صلی الله عليه وسلم د ټولو انسانانو لپاره نبي را استول شوی دی. او امت به يې تر قيامته پورې دغه لاره تعقيبوي " **وکذلک جعلنکم امه و سطالتکونوا شهداء علی الناس**" (البقره ۱۴۳ ايت). (موږ تاسې مسلمانان منځنی امت جوړ کړئ ترڅو د نړۍ په خلکو شاهد واوسئ)، د امت شعار يې دا جوړ کړ (وجاهدوا فی الله حق جهاده" (الحج ۷۸ آيت) د الله په لار کې داسې حق او مناسب جهاد وکړئ.

د قرآن لارښوونه ده چې دغه امت د څه لپاره منځ ته راغلی دی دا امت ددې لپاره نه دی راغلی چې ددنیوي ګټو سیاست وچلوي او یا په نړۍ کې یوازې د نوم ګټلو لپاره کاروکړي بلکې دنده یې داده چې ټول انسانیت د الله (ج) په بندګۍ کې داخل کړي دغه امت چې کله هم خپل منصب او دنده پیژندلې ده نو په ۳۰ کلونو کې یې په نړۍ کې یو لوی بدلون او انقلاب راوستی دی،د هغه مهال له مسلمانانو سره وسایل کم و ولې د ایمان ، یقین او یووالي پر بنسټ یې یوازې په ۳۰ کلونو کې ایران او روم ته ماتې ورکړه او په ۱۰۰ کلونو کې د ننه د اسپانیې غرونو او د چین ساحلونو ته ورسېدل، نړۍ د "رفعنالک ذکرک" عملي بڼه په خپلو سترګو ولیدله.

د نن زمانې د چیلنجونو د ختمولو او د کامیابیو لاسته راوړلولپاره بیا هم همغه بڼه اختیارولای شو خو پدې شرط چې امت خپل مسئولیت لکه څنګه یې چې اړتیا ده سرته ورسوي.

د امامانو دندې:

امامان په دغه کار کې بنسټیز رول لري، هغوی یوازې د لمانځه امامان نه دي بلکې د ټولنې امامان او رهبران دي چې بایدټولنه د محمد صلی الله علیه وسلم په لاره روانه کړي.

به مصطفی برسان خویش راکه دین هم اوست

اگر به او نه رسیدی تمام بولهبی است

د دې لپاره باید دوی خپل ځان تیار کړي جومات د امت د ټولنیز ژوند ښوونځی او روزنتون دی امام دې په خپل ځان کې دا وړتیا پیدا کړي چې په دغه مقام کې د کیناستو په مهال خپله دنده او فریضه سرته ورسوي.

په ټولنه کې د جومات حقیقي مقام او مرتبه نن سبا ډېره کمزورې ده او امام په عملي توګه دومره بې وسه دی چې هغه (د جومات د سرپرست له اجازې پرته) د لمانځه د وخت د ټاکلو اختیار هم نه لري.

حقیقت دا دی چې امامان په خپله ډېر لوی قوت دی، که په هغوکې وړتیا او صلاحیت وي نو په ټولنه کې اوښتون او انقلاب راځي خو هغوی د

خپلو وړتیاوو، صلاحیتونو او امکاناتو (فرصتونو) څخه بې خبره دي، د عربو په شپنو خلکو کې ایمان او یقین پیدا شو پایله یې دا شوه چې ډېر غوره جنرالان ور څخه جوړ شول، د تاریخ چیلنجونه یې درک کړل، د خپلو پټو وړتیاوو احساس ورسره و هغوی په نړۍ کې د لویو سوبو او فتوحاتو لړۍ پیل کړه او یوې ډېرې لویې نړۍ یې پیغام ومانه او تاریخ یې بدل کړ.

ښاغلو امامانو!

له تاسې سره د روښنایي ځلی شته هغه د نبوي مسجد امام نبي کریم صلی الله علیه وسلم دی، د هغه صلی الله علیه وسلم اخلاق، شهادت، کړه وړه، اخلاص، زړه سوی دی... او د دې څخه ور هاخوا یې دغه عظیم کار هم سرته رساوه.

تاسې د خپل ځان لپاره یوه د عمل لایحه جوړلای شئ چې بنسټیز ټکي پکې درج شي:

۱. له هر څه څخه مخکې او مهمه خبره دا ده چې له تا سره د صحیح څیزونو علم او پوهه وي، د الله (ج) یووالی او د رسول الله صلی الله علیه وسلم ګواهي چې د قیامت په ورځ به یې په امت باندې ورکوي ستاسو ګواهي چې د ژوند برخه وي. د اسلام پوره روح او د هغه ټول عمارت په توحید ولاړ دی،

= جومات ته په راتلونکو کې الله (ج) ته د احتیاج کیفیت پیدا کول ځکه چې د ژوند په هره مساله کې موږ الله (ج) او د هغه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته محتاج او اړیو، په شعوري ډول د دې هڅه کول او د دې لپاره تدبیر سنجول چې الله (ج) ته د بنده د محتاجي نسبت پیدا او الله (ج) سره تعلق قایم شي دا به دې له لومړیتوبونو څخه وي.

۲. تاسې په خپلو مقتدیانو کې نبي کریم صلی الله علیه وسلم سره د مینې او اطاعت جذبه او ولوله پیدا کړئ، د مصطفی صلی الله علیه وسلم سره یې عشق او علاقه پیدا کړئ، پدې سره د امت په جسد کې قوت پیدا کیږي د نبي کریم صلی الله علیه وسلم د ذات ګرامي سره مینه د

قوت او پیاوړتیا هغه سرچینه ده چې یوازې له تاسو سره ده، چې له بل امت سره نشته، صنعتي ترقي، پرمختیا او د کارخانو قوت اصلي قوت نه دی په دغو سره هغه کارنه تر سره کیږ ي چې تاسې یې په مخ کې لرئ.

۳. د امت په ژوند کې د دین او دنیا ترمینځ د یو والي راوستلو کار هم ستاسې دی.

۴. علم او پوهه یوازې په احکامو او مسایلو پوهېدلو ته نه بلکې د احکامو او مسایلو سره سره د حکمت او مصلحت پېژندلو ته ویلی شي نبي کریم صلی الله علیه وسلم د کتاب سره سره د حکمت ښودنه هم کړې وه ،حکمت هغه شیز دی چې (خیر کثیر) ورته ویل کیږي: **(ومن یوت الحکمه فقد اوتی خیرا کثیرا)** التوبه ۲۶۹ آیت". چاته چې حکمت ورکړل شو په حقیقت کې لوی خیر ورکړل شو.

دیني حکمت او پړاویز توب (تدریج)!

که انسان له حکمت سره بلد نه وي نو په دین عمل کول او نورېږي روانول او د دین قوت پېژندل ورته ناشوني دي، یوازې د احکامو او مسایلو بیانول په دین عمل نه دی بلکې په دین عمل یوازې هغه مهال کیږي چې خلک اماده شي چې د دین مسولیت په غاړه واخلي، په هغو کې د اطاعت وړتیا پیدا شي ، دغه حکمت ګڼ اړخونه لري:

یوډول حکمت د احکامو د پړاویز توب فهم دی، ټول حکمونه یو شانته نه دي د عمل کونکو لپاره دا اړینه ده چې وپوهیږي چې په احکامو کې پړاوونه شته: یو ځلې په نبوي جومات کې خلکو د فرض لمونځ له اداکولو وروسته په هماغه ځای کې چې فرض یې ادا کړي وو، پورته شول او سنت یې ادا کول عمر رضی الله عنه وفرمایل: مخکیني امتونه په همدې تباه او هلاک شوي وو چې د فرضو، سنتو او مستحبو تر منځ یې فرق نه کولو نو امت چې زوال په لار درومي، داسې وشي چې زیات زور مستحبو او سنتو ته ورکړي او فرض شاته وغورځوي.

د حکمت یو اړخ دا هم دی چې په قرآن کې یوازې د خنزیر له غوښې او د شرابو له څکلو منعه نده شوې بلکې حسد (کینه، رخه) او غیبت یې هم حرام کړې دی همدارنګه د الله (ج) په لار کې جد او جهد او سر ښندنه یې هم په لویو نیکیو کې شمېرلې ده:

" اجعلتم سقایة الحاج و عمارة المسجد الحرام کمن آمن بالله والیوم الآخر وجاهدفی سبیل الله" (التوبه ۱۹ ایت).

ایا تاسې حاجیانو ته اوبه ورکول او د مسجدحرام ابادي د هغه چا د کار سره برابروئ چې په الله او د اخرت په ورځ ایمان لري او د الله په لاره کې جهاد کوي.

د الله (ج) رسول د هغه حکمونه په واضح ډول بیان کړي او عملي بیلګه یې هم وړاندې کړې ده لکه د احکامو سره سره یې اخلاقي ښوونې او د الله (ج) په لاره کې جد او جهد ته هم زیات اهمیت ورکړی دی همدا وجه ده چې د ایمان سره سره اخلاق او د کردار جوړول او د دین د لوړوالي لپاره د جد او جهد لورته هم توجه او پاملرنه کیږي.

چې په پایله کې یې د یو مسلمان داسې اخلاق او کردار جوړیږي چې اصلا مغلوب دی او د دین د برلاسۍ لپاره د جد او جهد په نتېجه کې یوه په زړه پورې اسلامي ټولنه منځ ته راځي او دا د اسلام ځانګړنه ده او په دې سره ټولنه د اسلام د ژوند د پوره نظام له ربښتینو برکتونو څخه ګټه پورته کوي.

په دې سره تاسې په دې هم پوهیږئ چې هر کار په تدریج سره کیږي ،ټول دین پرخلکو په یو ځل نه پلی کیږي ،د طبیعت او نفس د وړتیا سره به په تدریج سره په خلکو کې چلیږي ،د هر څه څخه وړاندې د زړه د ننه به ایمان پیدا کیږي دغه دسلفو دکار طریقه ده هغوی د تدریج اهتمام کاوه د دین ټولې غوښتنې یې په یو ځل د چا مخکې نه ایښودې.

سیرت پاک که مطالعه شي نو د نبي کریم صلی الله علیه وسلم د کامیابۍ راز په دې کې جوتیږي چې هغه د مینې، رحمت او شفقت مجسم

وجود و ،قرآن په دې شاهدي ورکوي (**فبما رحمه من الله لنت لهم ولوكنت فظا غليظ القلب لانفضوا من حولک**). آل عمران ۱۵۹ ايت.

دغه د الله (ج) لوی رحمت دی چې ته د هغوی لپاره نرم خوی لرې که تیز خويه او سخت زړی وای نو دوی به ستا له شاوخوا نه تيت شوي وای.

هغه صلی الله علیه وسلم نرم زړی و، په تاديب ورکولو کې يې هم نرمي کوله يوه کوچې په نبوي جومات کې متيازې کولې صحابه د هغه منعه کولو ته پاڅېدل هغه صلی الله علیه وسلم دوی منعه کړل وروسته يې صحابه وو ته وفرمايل: هغه ځای پرېمنځئ او پاک يې کړئ ،د هغه صلی الله علیه وسلم د طرزالعمل نتيجه دا شوه چې هغه شخص د تل لپاره مطيع او تابع جوړ شو.

سيد قطب (رح) د سوره الاعلی په تفسير کې يوه واقعه نقل کړې ده چې يو سړی د رسول الله صلی الله علیه وسلم خواته راغی څه يې وغوښتل هغه صلی الله علیه وسلم ورته ورکړل هغه ناخوښي ښکاره کړه نو هغه صلی الله علیه وسلم ورته نور ورکړل چې بيا ورباندې خوښ شو.

هغه صلی الله علیه وسلم صحابه کرام مخاطب کړل او ويې فرمايل: چې زما او ستاسې مثال داسې دی چې يو تريدلی اوښ دی او تاسې ورپسې ډانګ راخيستی دی چې په دې سره هغه نور هم زيات په ويره او ترهه کيږي. ولې څښتن يې په محبت او شفقت سره قابو او ايل کولی شي. اوس موږ د دغه قوم سم لوري ته د لارښوونې او روزنې لپاره د هغه صلی الله علیه وسلم نرمي، محبت او شفقت ته اړتيا ده، چې که د جومات له منبر څخه د دين د ښوونې هماغه انداز وي، نو نتيجه به ورکړي.

جومات د کلي مرکز دی:

د ټولنې سره دجومات د اړيکو په جوړولو کې امام مهم رول لري. جومات صاف سوتره ساتل په کار دي او نظافت او پاکي په دين کې زيات اهميت لري. دغه پاملرنه په مسجد کې تر سترګو کيږي د سيمې جومات د خلکو مرکز بلل کيږي، خلک هلته کښيني او د خپلو ستونزو او مسايلو په

اړه خبرې کوي. جومات هغه ځای دی چې هلته سجده کيږي که څه هم چې د نبي کريم صلی الله علیه وسلم له نبوي ځانګړنو څخه يوه دا ده چې ټوله ځمکه د هغه لپاره د سجدې ځای ګرځيدلی دی او مسلمان په هر ځای کې په خاوره سرايښودلی او سجده کولای شي.

د دې يوه معنا داده چې مسلمان چې هر ځای وغواړي لمونځ کولای شي بله دا چې د مسلمان دنده او وظيفه ده چې په ټوله نړۍ کې د الله (ج) بندګي عامه کړي ،له مسجد جوړولو څخه وروسته د نبي کريم صلی الله علیه وسلم ټوله پاملرنه دجومات ښکلا او ښايسته کولو ته نه وه بلکې د هغه صلی الله علیه وسلم اساسي توجه او پاملرنه د دين برلاسي ته وه چې نړۍ په دين روانه شي هغه صلی الله علیه وسلم غوښتل چې خلک د انسانانو له غلامۍ او د دنيا له تنګيو څخه د يوه الله (ج) د بندګۍ وسعت او پراخي ته راوبلي نو د جوماتونو د امامانو اساسي دنده همدا ده او دې ته بايد لومړيتوب ورکړي.

هغه صلی الله علیه وسلم جومات د نور د منارې په څېر جوړ کړ د امامت د دندې په سرته رسولو هغه لوړ مقام تر لاسه کړ، الله (ج) هغه صلی الله علیه وسلم په ازميښت کې واچاوه په هغه صلی الله علیه وسلم يې ډېر لوی مسوليتونه واچول او هغه صلی الله علیه وسلم دغه دندې په ښې وړتيا سرته ورسولې. نو د رسول الله صلی الله علیه وسلم په پله د تګ او د هغه د لارښونو په رڼا کې د خپلو وړتياوو څخه کار اخيستل په کار دي د سيرت په ښې مطالعې سره د رسول الله صلی الله علیه وسلم د دغې اسوې پوهه لاسته راوړلای شو، چې خپله يې عملي کړي ،لمونځ کونکي اماده او تيار کړي په دې کار سره په امت کې هغه قوت او ځواک پيدا کيږي چې د نړۍ رهبري او قيادت ورباندې کولای شي.

د جمعې خطبه د اسلام د ښوونې او روزنې په نظام کې بنسټيز رول لري له دې کبله د جمعې لمونځ لازم او فرض شوی دی ،هيڅ وګړی يې په ځانځاني سره له جماعت پرته نه شي ادا کولای د کلي د مرکزيت له کبله

یې په هر سړي جومات ته ځان رسول لازمي کړي دي او د جمعې د خطبې په وجه د فکري لارښوونې او تزکیې او روزنې وسایل برابریږي، له همدې لارې هره اونۍ د غه کړنه تکراریږي نو ځکه د جمعې خطبه ځانګړې توجه او پاملرنه غواړي. که محترم امامان د یادوشو ټکو په رڼا کې خپل غورچاڼ په پام کې ونیسي او د ایمان، اخلاقو، تدریج (پړاو په پړاو) د عامو خلکو په مسایلو موضوع ګانې جوړې کړي او خطبې وربانديې ورکړي نو دغه مهال به یې خپله دنده په ښه ډول تر سره کړې وي ،عوامو ته به هم په زړه پورې وي او ورو ورو به جومات ته د کلي د مرکز مقام حاصل شي.

البته یوې خبرې ته باید ځانګړی اهتمام او پاملرنه وشي هغه داچې امامان کله خطبه ورکوي نو هغه خبرې دي بیانوي چې ټولو علماو ته د منلو وي په دې سره فکري او ملي همغږي راځي او د اختلاف خپرېده پای ته رسیږي ټول مسلمانان د یوه بدن په څېر د امت حقیقي کردار اداکولای شي او دا د وخت غوښتنه او اړتیا هم ده.

امت نن سبا د زوال سره مخ دی په ایمان او اعمالو کې یې زوال او کمزوري ښکاره شوې ده ددې علاج دا دی چې خلکو ته د دین سمه ښودنه وشي پدې لاره کې خامخا ستونزې شته خودتاسې مسولیت دا دی چې خپل کار ته دوام ورکړئ ،ستونزې له یاده وباسئ او په خپل کار کې هڅاند اوسئ ، د نیت د اخلاص سره عزم، اراده او کوښښ په کار واچوئ.

هرو مرو به نتېجه ورکړي او پایلې به یې راووزي په دې وخت کې پراخې سینې او د نظر وسعت ته اړتیا ده دا به ستاسو په چلند او خبرو کې ښکاره کیږي.

په یقین سره ویلی شو که دغه امور په نظر کې ونیول شي او تاسې د امامت د وظیفې مسولیت تر سره کړئ او دغه تحریک د جوماتونو په امامانو کې عام شي نو په ټولنه کې به زر تر زره مثبتې او ګټورې اغېزې تر سترګو شي.